

ГОД. XXIII.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 12.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут за по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О САРИ БЕРНХАРДОВОЈ.

Пошто је Сара Бернхардова прошетала светом и подобијала ловор-венце на величким позорницама светским; пошто је очарала и Америку, тај нови практични свет, који као да баш не ужива у глумачкој уметности толико, као стара Европа; пошто је на све стране знала занети своје слушаоце тако, да су је готово свако веће носили на раменима из позоришта у стан јој; пошто је стекла силна новца: зажелела се, да опет чује пјесак строге париске публике, па је узела у најам на десет година позориште „Ренесанс“ у Паризу.

Париске новине биле су је обасуле хвалама ради њезине управе и ради неких тобожњих реформа, које је увела у свом позоришту.

Хвалиле су је, што је укинула злогласну париску клаку, јер ништа не квари толико уметничко уживање, колико оно неумесно, плаћено пјескање неколицине париских беспосличара, који се разумеју у глумачкој уметности као нека дугоуха животиња у кантару.

Свагда, кад који глумац доврши који подужи говор или монолог, или када којаје виче неко обично: клакери морају да дају бурна израза своме допадању.

Та зараза одомаћила се и у Comédie-Française.

Та ужасна чета плаћеника јако квари позоришно уживање у Паризу.

Не само да не помаже успеху глумца и самог комада, већ квари добар утисак у најлепшим моментима; а глумца, или комад, који пропадне, још више упропашћује својом неумесном клаком, јер изазива смех.

Париска публика диви се и сад игри

„божанствене Саре“, која у свакој улози својој развија сву неодољиву силу свога генија.

Сара је већ прешла педесету годину свога живота, ај' још увек игра млађане улоге, у том уверењу, да може чаром лица свога, звучним гласом својим, страсношћу покрета својих омахнути цео свет.

Велике уметнице, као што је и Сара, пркосе времену, које гаси чар и највратренијих очију. Оне све редом опиру се сили времена и боре се с њиме.

Како морат да заболи душу великих уметница, када виде, да сва њихова очајна борба ипак подлеже бури времена и да од њихове уметности не остаје ништа друго до краткотрајне успомене, а овамо друге уметности боре се бар за неколико векова, а музика и песништво пркосе и бескрајно струји вечности.

Никада не ће нестati Илијаде и других створова песничких генија, а са Саром нестаће онога чара, који је доводио у екстазу душе толиких милиона људи, који су се дивили сариној глумачкој уметности.

У тој борби за подмилађивањем, бар привидним, помаже Сари највише њезин глас.

У том златном, у том и сада још млађаном гласу има некакав неодољиви чар, који се не да описати.

Дуза је боља глумица од Саре. Дузино прно, велико око гори већим жаром, њезино гинко, танано тело повија се по ветру осећаја као оно палма на обалама Нила. Њезине су руке прикладније за загрљај, њезин је пољубац ваљда ватренији од Сарина: али Дуза нема Сарина гласа,

нема оне дивне декламације, која опрја душу слушалаца миомприсом нежних, меких осећаја..

Сара је велика уметница и у облачењу. Њезина гардероба вреди до милион франака. Али осим новчане вредности, тоалете њезине имају и велику уметничку вредност, јер Сара сама ушућује кројаче, како ће што скројити или дотерати.

Она не носи утеге, која толико квари лепи облик женскога бока, која шкоди толико здрављу и лепоти нашег женскиња. Она га не носи за то, да би се одело на њој могло лепше приљубити телу; али она заборавља да су прошле њезине лепе године, и да је нестало оне свежине, оне једрине тела, која даје младости толики чар, па би тако требало да се послужи утегом.

Сара је тако даровита, да се у свакој узлови својој може винути до највише уметничке висине.

Гледајући њу, човек би морао посумњати, да ли она искрено осећа оно, што казује и није ли имао право Дидеро који

је у свом делу: „Le paradoxe sur le Comédiens“ доказивао, да прави глумац не сме осећати оно, што казује, него се мора само задубити у мисли песникове и верним претварањем и хладнокрвном привидношћу приказивати мисли и осећаје песникове.

И ако тај Дидеротов парадоксон није потпуно истинит, ипак има много истине у њему.

Непобитна је истина, да глумац не постаје у један мах велик, него дугим учењем и трудом.

Колико се само Сара морала борити докле је освојила наклоност у публике.

И кад глумац постане велик, не може нити сме допустити, да њиме потпуно овладају осећаји.

Он мора проучити значај и прави смисао сваке реченице, мора одмерити сваки покрет, сваки гред, сваки поглед, да не би осећаји угасили у њему уметност. Где-кад мора глумац пипчеве мисли и осећаје да изрази снажније, да јаче утичу на слушаоце; а где-кад их мора ублажити.

(Свршиће се).

У К С Т И Ј А.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Завет“. Награђена драма у 4 чина, написао Симо Матавуљ; приказана дне 23. маја 1898.)

Побрратим Симо оправствије ми, што ради уског сквира овог листа не могу о његовој лепој радњи проговорити онако опширно, како он то заслужује. Али ћу ипак гледати, да у великим потезима у кратко изложим своје мишљење „ни по бабу ни по стричевима“, већ по истини и по утиску, које је та драма на мене учинила.

„Завет“ је драматизована приповетка, са врло лепом, патријотском тенденцијом, занимљивим садржајем и управо бираном дикцијом. Не поричем, да у њој има доста и драмског елемента. Већ сама основа целе драме: трагика судбине нашег, различитим верама поцепаног једнокрвног народа, јака је драмска основа развоју драме, да и не спомињем сукоб између љубави вљана сина према доброј матери и

љубави племенита младића према честитој девојци друге вере и стаљека. Али у „Завету“ нема драмске радње, т. ј заплет и расплет сижета није драмски замишљен нити изведен, није учивак мишљења и деловања protagonista драме, већ је расплет: изненађење, на које ипак били у течaju драме ни издалека приправљени. То пристаје у технику епоса и приповетке, али не у технику драме. Осим тога главни покретач у заплету и расплету није сам главни јунак: Иво (г. Спасић), већ његов ујак: Ђорђе (г. Лукић).

Али то је са свим разумљиво, кад се узме, да је то комад једног од најбољих српских приповедача, који имаде толико посла са епским градивом и епском техником. Да како, поред свега тога комад је на позорници постигао леп успех, јер га, осим истакнутих недостатака, ресе све врлине естетског умотвора, нарочито: занимљивост садржине, лепота дикције, узвишеност

тенденције, а особито отменост атмосфере, у којој се развија та драма и крећу њена лица.

Радња драме не тече драмском градуаџијом, већ епском ширином. Управо ми праве радње и не видимо, већ нам о њој приповедају носиоци разних улога у комаду. Главни јунак Иван (г. Спасић) посве је пасиван, своје врсти Гетеов Вертер, који умире од мука несретне љубави, али у истиву ништа видно не ради, те ми морамо веровати на реч његовом ујаку и његовим пријатељима Џиву, (г. Васиљевићу,) и попу Јакову, (г. Николићу,) да је Иво тако велик, уман и радив, како га они описују.

Готово су сва остала лица боље карактерисана, нарочито Милица (гђа Бакаловићка), поп Јаков (г. Николић) Влахо (г. Тодосић), властелин и вицеадмирал Ђорђе (г. Лукић), улова Роза (гђа Лукићка) и мати Иванова (гђа Вујићка).

Отац Виченцо (г. Динић) одвратна је и невероватна појава, ис мом мишљењу посве сувишна за развој драме, у којој мора да потиче заплет и расплет из деловања протагонисте, долична његовом карактеру и изазвана далеко јачим узроцима, него ли је сплеткарење филистарског калибра.

Ја сам, да како, истакао оно, што ми се у тој драми не свиди; јер да упозорим на њене врлине и красоте, морао бих овај саставак у недоглед отегнути. Ипак упозорујем на лепоте психолошког цртања тешке борбе у души Милиној, Ђорђевој и Ивановој, које подсећају на најбољег данашњег нашег приповедача. Лепо ли је оно место, где Милица истиче, да је научила трпити и прегоревати од својих предака; или, где јој Иво признаје, да је њезина узвишенна ресигнација особина душе њезиног рода, који је, не питајући за себе, страдао и погинуо за друге. Леп ли је онај, ако и не драмски свршетак, где се вели, да на прагу смрти, у сартном јасновићењу падају у ништавило стапешке и друге предрасуде, те побеђује чиста љубав. Тиме, што Ђорђе изјављује Џиву, да има сматрати победу своје љубави наградом синовске љубави и оданости, може се рећи, да је задовољено захтеву драмске правде.

Ко ли ће тек да истакне све биране красоте језика и дикције, којом је Симо Матавуљ заузео у српско-хрватској књижевности оделито, одлично место.

А сада нешто о приказивању. Морам признати, да се велики успех тога комади мора много приписати и троју наших вредних глумаца, који су својски били преглед, да нам тај домаћи комад остави у души јеп утисак. Нарочито треба да похвалимо г. Вујићку, као отмену приказивачицу типичне појаве дубровачке властелинке, и г. Лукића, који је умео енергију и доброту срда вицеадмирала Ђорђа спојити са елегантцијом дубровачког властелина и јунаштвом старог војника. Г. Спасић вас је нарочито у часовима очаја гануо до суза. И г. Тодосић је лепо приказао лакомисленост и цинизам Ивова брата Влаха само би му ваљало пазити на то, да му ход и крет буде елегантнији. С похвалом спомињемо успех гђе Лукићке, у приказу променљивог расположења удове Розе. Гђа Бакаловићка успела је далеко боље у приказу очаја и ресигнације, него ли у приказу оних сцена пре састанка са Ивовим ујаком Ђорђем. Упозорујемо у опште наше честите глумце и глумице, да крик, био то од весеља и очаја, несме бити такав, да нам потресе живце и тим физиолошким потресом натера на очи сузе. С мало мање „fortissima“ у крику постиже се далеко естетичнији утисак, а и далеко природније душевно расположење, па је и суза, таквим начином измамљена, некуд благотворнија.

Особиту хвалу заслужује г. Динић, што је умео одвратну личност оца Виченца приказати без карикатуре и претеривања, готово боље, него што га је нацртао писац. Само га упозорујемо, да Исусовци не ноше фратарског хабита нити беле корде око паса, као Фрањевци. Г. Николић је свештеника Јакова приказао оном озбиљношћу и разумевањем, како је у опште у таквим улогама увек на свом месту.

Г. Васиљевић и његова жена приказали су доста пасивне улоге Џива и Силвије сасвим према замисли писчевој.

Г. Матавуљ и поштовачи његова лепог књижевничког дара могу бити с успехом премијере „Завета“ у Новом Саду задовољни; ал' би боље приличило премијери, да је позориште било мало боље посвећено!

J. Xp.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

9. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

У Новом Саду, у уторак 26. маја (7. јуна) 1898:

КОНЦЕРАТ

СОКОЛОВАЧКОГ СЕЉАЧКОГ ПЕВАЧКОГ ДРУШТВА.

РАСПОРЕД:

1. М. Топаловић: „Ој облаци!“
2. Товачовски: „Бивча“.
3. Ј. Волф: „Хајдуци на рочишту“.

ЉУБАВНО ПИСМО.

Награђена шаљива игра у 1. чину, написао К. Трифковић. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Васа Видић, лекар	Васиљевић.	Лаза Дражић, адвокат	Спасић.
Марија, жена му	С. Бакаловићка.	Софија, жена му	Т. Лукићка.
Евица, његова сестра	Љ. Душановићка	Јован, Видићев слуга	Бакаловић.
Милан, Евичин љубавник	Поповић.	Збива се у стану Видићевом, у данашње доба.	

5. Славјански: „Полка“.
6. Ст. Мокрањац: „П. руковет.“
7. Ј. Волф: „Певачки марш.“

Чист приход намењен је зидању српске велике гимназије новосадске.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковније петроварадинске свираче ове комаде:
 1. Waldteufel: „Sirerenzauber“. — 2. Schinzel: „На криву путу.“ Потпури. — 3. Dou-
 bek: „Vesela je Srbadija.“

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу за-
 држати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижарници браће М. Поповића, најдуже до 11.
 сахата пре подне.

Улазнице могу се добити у књижарници Браће М. Поповића од 8—12 сахата пре подне
 и од 2—5 после подне, а у вече на позоришној благајници.

Почетак тачно у 8 сахата у вече.